

КАФЕДРА ОРКЕСТРОВОГО ДИРИГУВАННЯ ТА ІНСТРУМЕНТОЗНАВСТВА

Оркестровий клас

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітня програма

Бакалавр
025 Музичне мистецтво
«Народні інструменти:
«Балалайка», «Гітара»,
«Домра», «Цимбали»,
«Баян», «Акордеон»,
«Бандура»

Курс	1-4
Семестр	1-8

Статус

За вибором студента (за спеціалізацією диригування)

ECTS	36
Годин	1080
Індивідуальні	804
Семінари	-
Самостійна робота	276

Семестровий контроль

Залік

Інформація про викладача

ШБ	Литвиненко С. І., Народний артист України, професор, Франц Й. С., Заслужений діяч мистецтв України, в. о. професора, Дейннга В. М., кандидат мистецтвознавства, в. о. професора, Козачок А. М., Народний артист України, ст. викладач, Яременко Л. С., ст. викладач, Редько В. О., Заслужений діяч мистецтв, в. о. доцента, Гончаров А. О., кандидат мистецтвознавства, доцент, Шумська Л. Ю., Заслужений діяч мистецтв України, професор, Шумський М. О., Народний артист України, професор
Профіль викладача	
e-mail	iosiffrants@ukr.net

Програмою навчальної дисципліни **Оркестровий клас (Оркестр народних інструментів)** для студентів I - IV курсів освітнього ступеню «Бакалавр» в галузі знань: **02 «Культура і мистецтво»**, спеціальності: **025 «Музичне мистецтво»**, освітньо-професійними програмами: **«Народні інструменти:**

Цимбали, Домра, Балалайка, Гітара, Бандури, Баяни, Акордеони» передбачено практичне виховання та підготовку оркестрових виконавців відповідно до професійної кваліфікації: артист – соліст – інструменталіст, артист оркестру, артист ансамблю, викладач – інструменталіст, керівник оркестру (ансамблю), диригент, викладач мистецьких шкіл.

Гра в оркестрі розвиває різні сторони виконавських здібностей музикантів: почуття ансамблю, ритму, читання нот з аркушу, чуття гармонії, тембрових барв, освоєння додаткових інструментів, розширює знання репертуару, формує художній смак.

Метою навчальної дисципліни «Оркестровий клас» («Оркестр народних інструментів») є підготовка оркестрових виконавців до роботи у творчих колективах (ансамблях, оркестрах), виховання диригентів та керівників оркестрів (ансамблів) народних інструментів (практичний аспект). Ця мета полягає в тому, що під час гри в оркестрі майбутній виконавець-диригент спостерігає за роботою досвідченого керівника, бачить, якими технічними прийомами користується він для досягнення того чи іншого художнього результату, як глибоке знання партитури, активність та цілеспрямованість у розкритті задуму композитора об'єднують оркестрантів у музикантів-однодумців. Ці спостереження надають впевненості молодому диригенту під час роботи з оркестром. Кафедра оркестрового диригування та інструментознавства, кафедра народних інструментів, кафедра баяна і акордеона та кафедра бандури надають великого значення оркестровому класу. Тут студенти отримують можливість прилучитися до шедеврів вітчизняної та світової музики, набувають навиків колективної гри, розуміння багатоголосного та багато-тембрового звучання, розвивають аналітичне мислення музиканта, зміцнюють чуття ансамблю, здатність оперативно підкорювати власну гру своїй групі інструментів і цілісній драматургії звучання твору. Оркестр народних інструментів - показник культури і естетики виховання талановитої молоді. В ньому акумулюються найкращі досягнення виконавства в класах спеціальних виконавських кафедр. Специфічна роздвоєність цільової функції оркестру народних інструментів в умовах навчального закладу полягає в тому, що, вирішуючи головне завдання зразкового колективного виконавства; він, разом з тим, є базою диригентської практики. Крім того, тут проходять апробацію творчі праці, які виконані студентами в ході оволодіння навчальною дисципліною **«Інструментовка, аранжування та перекладення»**, що сприяє підготовці і створенню навчального і концертного репертуару оркестру.

Завданням навчальної дисципліни «Оркестровий клас» («Оркестр народних інструментів») є опанування практичних прийомів і навичок оркестрового мистецтва як сукупності різноманітних аспектів оркестрової діяльності:

- засвоєння знань про зміст, організацію, форми та методи роботи в

- оркестровому колективі;
- виховання музиканта – інструменталіста – ансамбліста, здатного слухати, чути і корегувати свою власну гру на інструменті в процесі колективного виконавства;
- удосконалення індивідуальної техніки гри на оркестровому інструменті;
- удосконалення практичних навичок і вмінь колективної художньо творчої діяльності;
- формування професійних знань, практичних навичок і вмінь артиста оркестру та диригента – керівника художньо-творчого колективу.

Форми і методи практичних занять спрямовані на реалізацію окремих завдань та мети, утворюючи нероздільну цілісну методологічну систему навчального і творчо-репетиційного процесу.

Дисципліна “Оркестровий клас” органічно пов’язана з усіма дисциплінами спеціалізації: спеціальним інструментом, диригуванням, ансамблем, сольо-ансамблевою практикою, інструментознавством, інструментуванням, історією і теорією диригентського мистецтва та інструментального виконавства, фаховою літературою, методикою роботи з оркестром, а також дисциплінами музично-теоретичного циклу. На заняттях оркестрового класу знаходиться застосування теоретичний матеріал, практичні навички і вміння, засвоєні студентами в процесі вивчення суміжних дисциплін. У свою чергу, одержані знання та індивідуальна практична підготовка зміцнюються, розширюються і поглиблюються в процесі колективної художньо-виконавської діяльності – оркестрових репетицій.

“Оркестровий клас” – дисципліна наскрізного навчального процесу. Специфіка її полягає в багаторівневості навчально-творчого процесу, оскільки об’єднує студентів усіх курсів, що грають на різних інструментах, в один колектив. Водночас вимоги на кожному курсі диференційовані щодо техніки виконавства, яку повинен виявити студент, глибини розуміння технологічних аспектів та аналізу опрацьованого матеріалу. Вимоги до кожного курсу полягають у поступовому вдосконаленні техніки гри, поглибленню музично-теоретичних, оркестрових та методологічних знань з кожним семестром і на

кожному курсі. Ефективна робота з оркестровим колективом базується на глибокому психологічному, емоційному, творчому контакті виконавців і диригента та на розумінні оркестрантами творчо-художніх завдань і методів професійно-технічного втілення художнього образу.

Спостерігаючи за роботою керівника оркестрового класу, студенти усвідомлюють складність диригентської професії, що зумовлена поліфункціональністю ролі диригента - музиканта, педагога, організатора, психолога, артиста і вимагає особливої обдарованості. Кожний етап занять оркестрового класу розкриває різні аспекти цієї професії, дає можливість студентам усвідомити і на практиці відчувати значущість усіх компонентів диригентського мистецтва.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- специфіку професійної діяльності оркестрового виконавця, його функціональні обов'язки і завдання;
- основоположні засади оркестрової майстерності, елементи внутрішньої і зовнішньої техніки;
- методологію роботи в оркестрі під час репетицій і концерту;
- засоби і прийоми сценічної взаємодії з артистами оркестру в контексті розкриття драматургії твору;

вміти:

- використовувати широкі знання оркестрового репертуару, необхідного професійному виконавцю в його різноманітній суспільно-музичній діяльності;
- розуміти стилістику та застосування цих знань у виконавсько-педагогічній діяльності;
- враховувати специфіку колективу оркестру в контексті своєї професійної діяльності;
- проводити аналіз запропонованого музичного тексту (оркестрових партій);
- застосовувати елементи внутрішньої і зовнішньої техніки оркестрового виконавства, весь комплекс виразних засобів для створення художнього образу та драматургії;
- органічно взаємодіяти з артистами колективу та диригентом для розкриття драматургії твору.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

Перелік тем

- Змістовий модуль I - ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА.
Змістовий модуль II - ТЕОРЕТИЧНА РОБОТА НАД ОРКЕСТРОВИМИ ПАРТІЯМИ.
Змістовий модуль III – НАСТРОЮВАННЯ ОРКЕСТРУ.
Змістовий модуль IV – РОЗІГРУВАННЯ ОРКЕСТРУ, СПРЯМОВАНЕ НА ВІДПРАЦЮВАННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ОРКЕСТРОВОЇ ЗВУЧНОСТІ.
Змістовий модуль V - ТВОРЧО-РЕПЕТИЦІЙНА РОБОТА.
Змістовий модуль VI - ГЕНЕРАЛЬНА РЕПЕТИЦІЯ ТА КОНЦЕРТНЕ ВИКОНАННЯ.
Змістовий модуль VII - РОБОТА ОРКЕСТРУ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ СТУДЕНТІВ-ВИПУСКНИКІВ НАД ДЕРЖАВНОЮ ПРОГРАМОЮ.

Форми та технології навчання

Практичні заняття, самостійна робота.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування практичних занять	35
2.	Виконання самостійної роботи	40
3.	Заліки	25
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка **«відмінно»**: студент у повному обсязі опанував матеріал навчальної програми, виконав усі передбачені програмою форми роботи (відвідування практичних занять, виконання самостійної роботи у повному обсязі), продемонстрував уміння самостійно працювати з (ансамблем, оркестром народних інструментів), оволодів партитурою, літературою, проявив ініціативність та здатність творчого підходу до роботи з колективом в ході диригентського виконання партитур.

Оцінка **«добре»**: студент загалом опанував матеріал навчальної програми (приблизно в обсязі 75%), орієнтується у проблематиці курсу, брав участь у різних формах роботи, передбачених програмою.

Оцінка **«задовільно»**: студент опанував матеріал курсу в обсязі 30–50%, не виявив зацікавленості заняттями, неякісно виконував практичні та теоретичні завдання, передбачені програмою.

Оцінка **«незадовільно»**: студенти не опанували матеріал курсу, не виконали обов'язкових форм роботи, не розуміє основний зміст та завдання курсу.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- П. І. Чайковський. Симфонії №1, №2, №4 (окремі частини), сюїти з балетної музики, «Італійське капричіо», «Серенада для струнного оркестру», романси, окремі твори.
- Ж. Бізе. Сюїта «Арлезіанка»,
- Ж. Бізе - Р. Шедрін. Сюїта «Кармен».
- Е. Григ. Концерт для фортепіано, сюїта «Пер Гюнт».
- Дж. Россіні. Увертюри.
- В.А.Моцарт. Увертюри до опер, частини симфоній,
- М. Мусоргський. «Картинки з виставки», «Ніч на лисій горі».
- М. Римський-Корсаков. Іспанське капричіо.
- А. Лядов. «Кікімора». «Баба Яга».
- 10.Д. Шостакович. Частини симфоній, сюїти з балетної музики.
- П. Дюка. Скерцо «Учень чародія».
- А. Хачатурян. Окремі номери з балетів.
- М. Лисенко. Увертюра до опери «Тарас Бульба».
- М. Калачевський. Ноктюрн. Романс.
- Левко Колодуб “Українські танці”.
- М.Римський – Корсаков – “Шествие Князей”

- О. Верстовський. Увертюра до опери "Аскольдова могила".
- М. Різоль Концерт для баяна з оркестром (Фінал).
- К. Мясков. Концертна п'єса для бандури з оркестром.
- А. Гайденко. Сюїта "Рідні джерела":
- Ранок у Сорочинцях.
- Ярмарок.
- Гоголівська церква у Сорочинцях.
- Чумацький шлях.
- Щедрий вечір.
- Козаки йдуть.
- На Великдень.
- А. Шнітке. Увертюра та "Дитинство Чичикова" з сюїти "Ревізька казка".
- Г. Верьовка. Плєскач.
- М. Скорик Мелодія з к/ф «Високий перевал».
- М.Скорик. Танець.
- А. Білошицький. Байлаора з Сюїти № 3 ("Іспанська").
- Є. Льонко. Фольклореска.
- М. Тимофіїв. Покутський сувенір.
- А. П'яццолла. Пролог і танго.
- В.Радуга – С.Грінченко –“Весняна хора”,
- П.І.Чайковський – марш з балету “Щелкунчик
- К.Домінчен -Українська рапсодія
- Д.Попічук – Фантазія на дві укр. теми
- І. Альбеніс – Астурія
- Артем Нижник - Мактуб – Партита №39.
- Ш.Гуно – “Полька” з опери “Фауст”

- Анатолій Білошицький, Сюїта «З глибини віків»
  - Погляд на древній Київ
  - Скоморохи
  - Купальня Ольги
  - На кріпосних стінах Іскоростеня
  - Древянське попелище
  - Слава Володимиру і Добрині
  - Л. Ревуцький. Частини з симфоній.
  - П.І.Чайковський – симф. № 4,
  - Барбер – “Адажіо”
  - Василь Попадюк – “Українська фантазія”
  - А.Білошицький симф.
  - В.Зубицький – “Concerto festivo”
  - В.Зубицький – “Адажіо”
  - О.Олексієнко - “Адажіо”
  - Закарпатський весільний танок “Березнянка
  - Олексій Рибак - Танок пана та німф
  - А. Штогаренко. Сюїти.
  - Л. Колодуб. Чотири зошити «Українських танців».
  - Твори українських композиторів (власні інструментовки).
- Рекомендовано включати до репертуару оркестру твори різних напрямків, навіть естрадної музики, обробки фольклорної музики, оригінальні твори композиторів: М. Будашкіна, А. Тимошенко, Б., Тихонова, Є.Кузнецова, В. Грідіна, І. Тамаріна, В. Городовської, А. Водовозова, Е., Мілки, В., Івко, Б. , Міхеєва, А. Гайденко, В. Власова, В. Зубицького, В. Рунчака.

Твори зарубіжних композиторів:

- Й-С.Бах. Скерцо з Сюїти для флейти.
- Т.Альбіноні. Адажіо.
- В.А. Моцарт. Увертюра до опери “Викрадення з сералю”.
- Л.Бетховен. Увертюри “Егмонт”, “Коріолан”.
- Ф.Шуберт. Незакінчена симфонія.
- Й.Брамс. Симфонії № 3.4.

- Й.Брамс. Угорські танці.
- Дж.Россіні. Увертюра до опери “Сорока злодійка”.
- Д.Белліні. Увертюра до опери “Норма”.
- Ж.Бізе-Р.Щедрін. “Кармен-Сюїта”.
- Ж.Бізе. Сюїта “Арлезіанка”.
- Я.Сибеліус. Сумний вальс.
- Г.Деліб. Піццикато.
- Ф.Ліст. Марш Ракоці.
- Е.Гріг. Концерт №1 для фортепіано з оркестром.
- Е.Гріг. “Пер Гюнт” (сюїти №№ 1,2).
- Х.Родрігес. Концерт для гітари з оркестром “Аранхуес”.
- І.Альбеніс. Кордова.
- Л.Андерсон. Міні-концерт.
- А.Скулте. Арієтта.
- А.П’яццолла. Танго.
- Є.Дога. Кодри.

Твори українських композиторів:

- М.Лисенко. Увертюра до опери “Тарас Бульба”.
- М.Лисенко. Українська рапсодія №2.
- М.Лисенко. Урочистий марш.
- С.Гулак-Артемівський. Фрагменти з опери “Запорожець за Дунаєм”.
- Б.Лятошинський Сюїта з музики до драми В.Шекспіра “Ромео і Джульєтта”.
- Л.Ревуцький. Козачок.
- А.Штогаренко . Гопак з сюїти “Пам’яті Лесі Українки”.
- К.Домінчен. Українська рапсодія.

- І.Карабиць. Увертюра “Святковий Київ”.
- Л.Колодуб. Гуцульська рапсодія.
- Л.Колодуб. Крокосчмейстерський марш.
- Л.Колодуб. Нічне інтермецо.
- Л.Колодуб Сюїта “Фрески Софії Київської”.
- Л.Колодуб. Троїсті музики.
- Л.Колодуб. Український диксиленд.
- Л.Колодуб. Урочиста увертюра.
- Обробка Петкевича. Історичний марш “Богдан Хмельницький”.
- Обробка С.Творуна. Старовинний запорізький марш.
- Ю.Чичков. Фантазія на теми опери М.Лисенка “Наталка Полтавка”.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа) : підручник для вищ. та серед. навч. закл. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2005. 600 с.
2. Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХІ століття: монографія /Віолетта Дутчак. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2013. – 488 с
3. Дорофєєва В. Ю. Теоретичні аспекти сучасної української музики : монографія / В. Ю. Дорофєєва ; МОН України [та ін.]. – Київ : Ліра-К, 2017. – 188 с
4. Колесса М. Ф. Основи техніки диригування / М. Ф. Колесса. – К. : Музична Україна, 1981. – 208 с.
5. Курінний О. Камерні ансамблі для народних інструментів / О. Курінний. – Полтава, 2009. – 64 с.
6. Матвіїв Г.В. Нові інструментально-ігрові прийоми в сучасному бандурному репертуарі. Проблеми сучасності: мистецтво, культура, педагогіка. Луганськ: Луг. держ. ін-т культ і мист., 2012. Вип. 20–21. С. 221–231
7. Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу. Харків : Видавець Савчук О.О., 2012. 512 с.
8. Чечель Н. Б. Бандурне академічне мистецтво як феномен музичної культури. Київ, 2008. 101 с.
9. Музичне мистецтво України (питання історії, питання педагогіки, питання виконавства, музичне мистецтво в творчих персоналіях) : колективна монографія / заг. ред. Н. М. Кречко. – Київ : Ліра -К, 20020. – 204 с.
10. Мархлевський А. Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі / А. Ц. Мархлевський. – Київ : Муз. Україна, 2009. – 96 с.
11. Іваниш А.А. Аранжування та перекладання для капели бандуристів: навч. практикум для студентів вищ. навч. мистецьких закл. / А.А. Іваниш. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. – Вип. 1. – 164 с.: дод.

12. Іваниш А.А. Аранжування та перекладання для капели бандуристів: навч. практикум для студентів вищ. навч. мистецьких закл. / А.А. Іваниш. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. – Вип. 2. – 152 с.: дод.
13. Іваниш А.А. Аранжування та перекладання для капели бандуристів: навч. практикум для студентів вищ. навч. мистецьких закл. / А.А. Іваниш. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. – Вип. 3. – 156 с.: дод.
14. Колесса Ф. М. Мелодії українських народних дум / Ф. М. Колесса. – К., 1969.
15. Кушпет В. Г. Самовчитель на старосвітських музичних інструментах / В. Г. Кушпет. – К., 2001
16. Овсійчук В. Кобзарство і Т. Г. Шевченко / Володимир Овсійчук // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 14–16 квітня 2013 року. – Львів, 2013.
17. Сверстюк Є. Кобзар Перебендя / Євген Сверстюк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 14–16 квітня 2013 року. – Львів, 2013.
18. Скоць А. Кобзар у «Кобзарі» Тараса Шевченка / Андрій Скоць // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 14–16 квітня 2013 року. – Львів, 2013.
19. Черемський К. Тарас Шевченко і традиційне співоцтво / Костянтин Черемський // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 14–16 квітня 2013 року. – Львів, 2013.
20. Черкаський Л. М. Українські народні музичні інструменти / Л. М. Черкаський. – К., 2003.